

De coniunctivus

1. Overzicht van de modi

Naast de persoon (1^e/2^e/3^e), het getal (sg./pl.), de zogenoemde diathesen (act. / med. / pass.) en de tijden (prs./ipf./aor./p.q.)perf./fut.) heeft het Griekse werkwoord ook een *modus* (Lat. 'wijze'), waarvan je er al een aantal kent. Hieronder een overzicht.

<i>Grieks</i>		<i>Nederlands</i>
- indicativus	(ind.):	aantonende wijs
- coniunctivus	(con.):	aanvoegende wijs
- optativus	(opt.):	geen Nederlandse equivalent
- imperativus	(imp.):	gebiedende wijs
- participium	(ptc.):	(on)voltooid deelwoord
- infinitivus	(inf.):	hele werkwoord

In het overzicht worden er twee nieuwe *modi* genoemd: de *coniunctivus* en de *optativus*. In het Nederlands komen we deze zeer zelden tegen (men *neme* een eetlepel suiker, lang *leve* de jarige, *moge* hij dat doen). In het Grieks worden deze vormen veel vaker gebruikt, m.n. de *coniunctivus*.

2. Vorm van de coniunctivus

De uitgang van de *coniunctivus* is in alle tijden hetzelfde en gemakkelijk te herkennen: in de meeste gevallen zie je in de uitgang een ω / η , zie de uitgangen hieronder:

Actief	Medium
- ω	- $\omega\mu\alpha\iota$
- $\eta\varsigma$	- η (< - $\eta\sigma\alpha\iota$)
- η	- $\eta\tau\alpha\iota$
- $\omega\mu\epsilon\nu$	- $\omega\mu\epsilon\theta\alpha$
- $\eta\tau\epsilon$	- $\eta\sigma\theta\epsilon$
- $\omega\sigma\iota(\nu)$	- $\omega\nu\tau\alpha\iota$

Let op:

- de con. aor. heeft géén augment
- bij α -werkwoorden, $\omicron$ -w.w. en ω -werkwoorden zijn de uitgangen iets afwijkend (zie stencil § 77)
- de con. van het ipf. en fut. bestaat niet
- de uitgangen van de coniunctivus zijn in feite verlengingen van de uitgangen van de ind. prs.

3. Gebruik

Het gebruik van de *coniunctivus* onderscheiden we in twee categorieën: in hoofdzinnen en in bijzinnen.

In beide categorieën komen enkele gebruikswijzen voor die we de 'semantische waarde' van de *coniunctivus* noemen.

A. De *coniunctivus* in hoofdzinnen:

➤ ***coniunctivus adhortativus*** (con. van aansporing):

- (μη) ἴωμεν
'laten we (niet) gaan
- προσερχόμεθα οὖν μετὰ παρρησίας τῷ θρόνῳ τῆς χάριτος (Hebr. 4:16)
'laten wij dan gaan met vrijmoedigheid naar de troon van de genade'
- ἀγαπῶμεν ἀλλήλους (Joh. 3:18)
'laten wij elkaar liefhebben'
- μηκέτι οὖν ἀλλήλους κρίνωμεν (Rom. 14:13)
'laten wij elkaar niet meer oordelen.'

➤ ***coniunctivus prohibitivus*** (con. van verbod; in feite: gebiedende wijs met ontkenning):

- μὴ θαυμάσης ὅτι εἶπόν σοι· δεῖ ὑμᾶς γεννηθῆναι ἄνωθεν (Joh. 3:7)
'verbaas je niet / je moet je niet verbazen dat Ik je gezegd heb: het is nodig dat jullie van boven geboren worden'.
- μὴ εἴπῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου· τίς ἀναβήσεται εἰς τὸν οὐρανόν; (Rom. 10:6)
'Zeg niet / je moet niet zeggen in je hart: wie zal tot in de hemel klimmen?'

➤ ***coniunctivus dubitativus*** (con. van twijfel):

- τί ποιήσωμεν, ἄνδρες ἀδελφοί; (Hand. 2:37)
'wat moeten wij doen, mannen broeders?'
- πῶς ἀκούσωσιν χωρὶς κηρύσσοντος; (Rom. 10:14)
'hoe moeten / kunnen zij horen zonder een prediker?'
- ἐπιμένωμεν τῇ ἁμαρτίᾳ, ἵνα ἡ χάρις πλεονάσῃ; (Rom. 6:1)
'moeten wij in de zonde blijven, opdat de genade meer wordt?'

B. De coniunctivus in bijzinnen

➤ zonder ἄν:

- **in bijzinnen van doel**, na de voegwoorden ἵνα, ὅπως, ὡς (betekent allemaal 'opdat'):
  - ἵνα - ... ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός (Joh. 1:7)
'... opdat hij getuigen zou van het licht'
  - ὅπως - ... ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα, καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν (Matth. 5:16)
'... opdat zij jullie goede werken zullen zien en [opdat zij] jullie Vader zullen verheerlijken'
- **na werkwoorden van 'vrezen / oppassen / uitkijken dat ...'** krijg je vaak μή + con. in plaats van een Acl of een ὅτι-zin:
  - φοβεῖται μή τὸ θηρίον λύῃς - 'hij is bang, dat jij het beest losmaakt'

➤ met ἄν of met een ἄν-combinatie (ἐάν 'als', ἐπεάν 'wanneer', ἐπειδάν 'wanneer', ὅταν 'wanneer'):

- **coniunctivus futuralis**
  - ἐάν δὲ τὸ ἄλλας μωρανθῆ... (Matth. 5:13)
'maar als het zout *smakeloos gemaakt wordt*, [waarmee zal het dan gezouten worden?]'
  - ὅταν ἔλθῃ ὁ παράκλητος, ὃν ἐγὼ πέμψω ὑμᾶς, ... (Joh. 15:26)
'wanneer de Parakleet komt, Die Ik jullie zal sturen, ... [zal Hij van Mij getuigen]'
  - ἐάν τὰς ἐντολάς μου τηρήσητε, μενεῖτε ἐν τῇ ἀγάπῃ μου (Joh. 15:10)
'als jullie Mijn geboden bewaren, [dan] blijven jullie in Mijn liefde'
- **coniunctivus generalis**
  - ὅς ἂν μὴ δέξηται ὑμᾶς μηδὲ ἀκούσῃ τοὺς λόγους ὑμῶν ... (Matth. 10:14)
'als iemand (wie ook maar) jullie niet ontvangt / zal ontvangen, en jullie woorden niet hoort / horen zal, [... schudt het stof van jullie voeten]'
  - ὅς ἂν θέλῃ μέγας γενέσθαι ἐν ὑμῖν, ἔσται ὑμῶν διάκονος (Mark. 10:43)
'wie (ook maar) van jullie groot wil zijn / worden, zal jullie dienaar zijn'

Oefeningen

Oefening 1

Vertaal de volgende zinnen en geef aan:

- a. wat de coniuunctivus is
  - b. of hier sprake is van een coniuunctivus in de hoofdzin of in de bijzin: HZ / BZ
  - c. wat de semantische waarde van deze coniuunctivus is
1. καὶ λέγει αὐτοῖς, ... Διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν.
  2. ἐπηρώτησαν αὐτὸν ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ.
  3. ὅταν ἀσθενῶ, τότε δυνατός εἰμι.
  4. ταῦτα σοι πάντα δώσω, ἐάν πεσὼν προσκυνήσης μοι.
  5. μὴ μεριμνήσητε λέγοντες· τί φάγωμεν; ἢ· τί πίνωμεν; ἢ· τί περιβαλώμεθα;
  6. ὃς δ' ἂν βλασφημήσῃ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐκ ἔχει ἄφεσιν εἰς τὸν αἰῶνα.
  7. εἰ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, φάγωμεν καὶ πίνωμεν, αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν.
  8. μὴ θαυμάσης ὅτι ταῦτα εἶπόν σοι.

Oefening 2

Doe hetzelfde als bij oefening 1.

1. ἔξεστιν δοῦναι κῆνσον Καίσαρι ἢ οὐ; δῶμεν ἢ μὴ δῶμεν;
2. δεῦρο ἀποστείλω σε εἰς Αἴγυπτον.
3. μακάριοί ἐστε ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς.
4. εἰ τὰ ἐπίγεια εἶπον ὑμῖν καὶ οὐ πιστεύετε, πῶς ἐάν εἶπω ὑμῖν τὰ ἐπουράνια πιστεύσετε;
5. πῶς ἀκούσωσιν χωρὶς κηρύσσοντος;
6. βλέπετε μὴ πλανηθῆτε.
7. μὴ εἴπῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου· τίς ἀναβήσεται εἰς τὸν οὐρανόν;
8. τί με δεῖ ποιεῖν ἵνα σωθῶ;

Woordenlijst

ἅγιος	- heilig	καρδία, ἡ	- hart
αἰῶν, ὁ, αἰώνος	- eeuw, eeuwigheid	καταγορέω	- beschuldigen
ἀκούω	- horen	κῆνσος, ὁ	- census, belasting
ἀναβαίνω	- opgaan, omhoog gaan, opklimmen	κηρύσσω	- verkondigen
ἀποθνήσκω	- sterven	λέγω	- zeggen, spreken
ἀποστέλλω	- uitzenden	μακάριος	- zalig, gelukkig
ἀσθενέω	- zwak zijn	μεριμνάω	- zich zorgen maken, bezorgd zijn
αὔριον	- morgen	νεκρός	- dood
ἄφεσις, ἡ	- vergeving	ὄνειδίζω	- beschimpen
βλασφημέω	- godslastering spreken	ὅταν	- wanneer (ook maar)
βλέπω	- zien, opletten, oppassen	οὐ, οὐκ, οὐχ	- niet
γάρ	- want	οὐρανός, ὁ	- hemel
δεῖ	- het is nodig + Acl	πέραν, τό	- overkant
δεῦρο	- kom op, kom hier	περιβάλλω	- (kleren) omgooien, aankleden
δίδωμι	- geven	πίνω, ἔπιον	- drinken
διέρχομαι	- doorgaan, verdergaan	πίπτω	- vallen
δυνατός	- machtig, in staat	πιστεύω	- geloven, vertrouwen op
ἐγείρω	- opstaan, opgewekt worden	πλανάω	- dwalen
εἰ	- als	πνεῦμα, τό	- geest
εἶμι	- zijn	ποιέω	- doen, maken
εἰς + acc.	- naar	προσκυνέω	- aanbidden, voor iemand op de knieën vallen
ἔξεστιν	- het is geoorloofd	πῶς	- hoe
ἐπερωτάω	- vragen	σῶζω	- redden
ἐπίγειος	- aardse	τί	- wat, waarom
ἐπουράνιος	- hemels	τίς	- wie
ἐσθίω, ἔφαγον	- eten	τότε	- dan, toen
ἤ	- of?	χωρίς + gen.	- zonder
θαυμάζω	- verbaasd zijn		
ἵνα	- opdat		